

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара
Історичний факультет

Кафедра всесвітньої історії
Кафедра історії України
Кафедра історіографії, джерелознавства та архівознавства
Кафедра східноєвропейської історії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор ДНУ ім. Олеся Гончара
проф. Подяков М. В.

„15” 02 2016 р.

УЗГОДЖЕНО

Проректор з
науково-педагогічної роботи
проф. Чернецький С. О.

„15” 02 2016 р.

ПРОГРАМА
ФАХОВИХ ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ
для здобуття освітнього рівня «бакалавр»

за спеціальністю:
032 Історія та археологія

Вчена рада історичного факультету
Протокол № 7 від 15.02.2016 р
Декан історичного факультету
проф. Світленко С. І.

„15” 02 2016 р.

1. Загальна частина

Програма фахових вступних випробувань охоплює теми фундаментальних дисциплін з історії.

Вступник повинен **знати**:

- призначення і зміст гуманітарних наук, місце історії в системі гуманітарного знання, природу людського суспільства і роль особи в його функціонуванні;
- типи і форми культури, її роль в житті суспільства, місце української культури в структурі європейської і світової культури;
- визначення соціальних спільнот та соціальних відносин, форми взаємодії індивідуума з соціальними групами і спільнотами;
- державний устрій, державне управління й основи правової системи України;
- сутність та значення прав і свобод людини і громадянина;
- місце релігії як певного світогляду людини в житті індивідуума та суспільства;
- сутність світових релігій та особливості конфесійного життя в Україні;
- причини появи, генезису і занепаду цивілізацій;
- основні віхи світової історії в цілому та конкретну історію окремих країн, регіонів і народів;
- значення історії України в загальноєвропейському та світовому історичному процесі;
- сутність європейського антропогенезу і процесу формування українського народу;
- етапи становлення і розвитку історії як науки, її основні напрями і школи, вітчизняні та зарубіжні історіографічні концепції;
- основні поняття та методи історичного джерелознавства та спеціальних історичних дисциплін;
- основні положення педагогіки та психології, загальні принципи організації, змісту та форм навчання і виховання.

Вступник повинен **вміти**:

- комплексно аналізувати історичні джерела та історичні факти;
- системно мислити і синтетично використовувати набуті знання у своїй дослідницькій та професійній діяльності;
- проводити бібліографічний аналіз та опис, способи та прийоми роботи з базами даних та інформаційних систем;
- здійснювати евристичну роботу в бібліотечних, архівних і музейних фондах;
- комплектувати, обробляти та класифікувати архівні документи, археологічні артефакти та етнографічні матеріали;
- використовувати ЕОМ для виявлення й обробки джерельних даних, зберігання й оперативного використання документів, моделювання історичних явищ і процесів, а також організації навчального процесу;
- використовувати знання давніх та сучасних державної й іноземних мов у межах потреб професійної діяльності та спілкування;
- готувати наукові реферати, огляди літератури, рецензії;
- організовувати і проводити краєзнавчу та лекційно-екскурсійну роботу;
- вести краєзнавчу роботу, виявляти, пропонувати та сприяти збереженню історико-культурних пам'яток;
- застосовувати категоріальний апарат та методи дослідження, проводити історіографічний та джерелознавчий аналіз;
- оформлювати результати дослідження в письмовому вигляді відповідно до чинних норм та стандартів;
- прийомами методичної та психолого-педагогічної роботи, достатніми для викладання історичних дисциплін у навчальних закладах I–II рівнів акредитації.

Оцінка знань здійснюється на основі комплексних тестових завдань.

До програми фахових вступних випробувань з історії увійшли теми та питання за такими дисциплінами:

1. Давня та нова історія України.
2. Новітня історія України.

2. Зміст розділів

РОЗДІЛ 1

І. ДАВНЯ ТА НОВА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

ТЕМА 1. Українські землі княжої доби (IX–XIII ст.)

Утворення Київської Русі. Політичний розвиток давньоруської держави, його основні етапи. Внутрішня політика київських князів: Олега, Ігоря, Ольги, Святослава, Володимира Великого, Ярослава Мудрого, Володимира Мономаха та ін. Система влади в Київській русі. Розвиток суспільно-політичного та господарського життя Київської Русі. Південноруські князівства XII–XIII ст. Галицько-Волинська держава – спадкоємиця Київської Русі: утворення та піднесення.

Міжнародні відносини Київської Русі. Русь і країни Західної та Центральної Європи. Русь і Великий Степ: хозари, печеніги, половці.

Духовне й культурне життя давньої Русі. Язичництво. Християнізація Русі. Освіта й культура на Русі.

ТЕМА 2. Українські землі литовсько-польської доби (XIV – перша половина XVII ст.)

Початок проникнення литовців на Русь: причини та наслідки. Політичний устрій Великого князівства Литовського. Литовсько-татарська боротьба за українські землі у XIV ст. Київська та Волинська землі в кінці XIV – першій половині XV ст.

Входження українських земель до складу інших держав (Угорське королівство, Молдавське князівство, Османська імперія, Московське царство). Кревська унія. «Велике князівство Руське».

Остаточна ліквідація Київського та Волинського удільних князівств. Роль князів в українському соціумі. Утворення Кримського ханства. Перехід кримських ханів у васальну залежність від Османської імперії. Виникнення українського козацтва. Теорія Великого кордону. Соціально-економічне життя. Розвиток культури та освіти.

Люблінська унія та її вплив на українські землі. Зміни в соціальній структурі українського суспільства. Виникнення Запорозької Січі. Повстання 1590-х років. (К. Косинського та С. Наливайка). Братський рух. Утворення греко-католицької церкви.

ТЕМА 3. Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст.

Національно-визвольна війна українського народу. Зміни в суспільно-політичному житті. Утворення української козацької держави – Війська Запорозького. Зовнішньополітична діяльність уряду Б. Хмельницького.

Переяславська Рада і Березневі статті 1654 р., їх сутність і наслідки. Завершальний етап національно-визвольної війни.

Підсумки, історичні уроки та значення Національно-визвольної війни українського народу середини XVII ст.

ТЕМА 4. Українські землі в другій половині XVII–XVIII ст.

Початок громадянської війни в Гетьманській Україні. І. Виговський, Ю. Хмельницький. Поділ козацької України на два гетьманства. Боротьба П. Дорошенка за возз'єднання Української держави. «Руїна» в українських землях, її причини та наслідки.

Україна за гетьманування І. Мазепи. Обмеження автономії Гетьманщини за часів І. Скоропадського. Перша ліквідація гетьманства. П. Полуботок. Останні спроби козацької старшини зберегти автономію Гетьманщини. Гетьмани Д. Апостол і К. Розумовський. Остаточне скасування української козацької державності.

Слобідська Україна в складі Російської держави XVII–XVIII ст. Особливості економічного та політичного розвитку Правобережжя та західноукраїнських земель. Правобережна Україна наприкінці XVII – на початку XVIII ст. П. Орлик та його «Конституція». Українські землі в складі Речі Посполитої XVIII ст. Особливості розвитку західноукраїнських земель. Соціальні й національні рухи: опришківство, гайдамацтво, Коліївщина.

Запорозька Січ у другій половині XVII–XVIII ст.

Українська освіта та культура в другій половині XVII–XVIII ст.

ТЕМА 5. Українські землі під владою Російської й Австрійської імперій

Інкorporація Наддніпрянщини до складу Російської імперії. Адміністративно-територіальна реорганізація. Особливості інкорпорації західноукраїнських земель до Австрійської імперії. Реформи Марії-Терезії та Йосипа II і західні українці. Імперська реакція доби Леопольда II, Франца та Фердинанда.

Скасування кріпосництва в Наддніпрянщині. Ліберально-буржуазні реформи Олександра II 60–70-х рр. XIX ст. та їх проведення в Наддніпрянській Україні. Посилення русифікаторської політики царизму. Західноукраїнські землі під владою Габсбургів середини XIX – початку XX ст.

Передумови й початки формування модерної української нації. Український національний рух, його основні етапи, соціальна база, регіональна своєрідність. Феномен вітчизняного культурництва. М. Максимович. Гурток харківських романтиків. «Руська трійця». Кирило-мефодіївське товариство. Т. Шевченко. «Весна народів» і українська національна революція в Галичині. Головна Руська Рада. Українські громади та гуртки в Наддніпрянській Україні 60–80-х рр. XIX ст. В. Антонович, М. Драгоманов. Суспільний рух у Західній Україні другої половини XIX – початку XX ст. Народовці, русофіли, москвофіли, старорусини, радикали. Перетворення Східної Галичини на «український П'ємонт». Перші політичні партії на західноукраїнських теренах. І. Франко, М. Грушевський. «Просвіти». Українські політичні партії та громадські організації в Наддніпрянщині на початку XX ст. Перша російська революція в українських землях. Українці в загальноросійському й польському визвольному русі.

Занепад і криза кріпосних відносин.

Історичні умови культурного розвитку українських земель. Політика царського і цісарського режимів у галузі освіти, науки і культури. Стан розвитку науки. Нова українська література. Головні літературні напрямки XIX – початку XX ст. Галузі українського мистецтва. Особливості церковно-релігійного життя.

Розділ 2**II. НОВІТНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ****ТЕМА 1. Українська національно-демократична революція та громадянська війна (1917–1921 рр.)**

Визрівання передумов української революції за часів Першої світової війни. Політичне становище в Україні після повалення царизму. Створення Української Центральної Ради, її Універсали. Проголошення УНР. М. Грушевський – голова УЦР і Президент УНР. Перша українсько-більшовицька війна. Перше встановлення радянської влади в Україні. Брестський мирний договір та умови його реалізації. Окупація України австро-німецькими військами. Політика УЦР. Переворот 29 квітня 1918 р. Встановлення гетьманського режиму

П. Скоропадського, його політика. Прихід до влади Директорії. В. Винниченко. С. Петлюра. Утворення ЗУНР. Злука УНР і ЗУНР. Наростання громадянської війни в Україні. Посилення протистояння між УНР, денікінцями й більшовиками. Друга українсько-більшовицька війна. Повстансько-партизанський рух в Україні. Н. Махно. Дипломатія незалежних українських урядів. Повернення більшовицького режиму в Україну. «Воєнний комунізм» та його основні напрямки. Причини поразки та уроки української революції.

ТЕМА 2. Україна у міжвоєнний період (1921–1939 рр.)

Соціально-економічна й політична криза початку 1920-х рр. Впровадження непу. Голод 1921–1923 рр. Вхідження УСРР до СРСР. Культурне будівництво. Відмова від непу. Концепція планової економіки. Індустріалізація. Насильницька колективізація. Голодомор 1932–1933 рр. та його наслідки для України. Культурна революція. Встановлення сталінського тоталітарного режиму наприкінці 1920-х – упродовж 1930-х рр. С. Косіор. Г. Петровський. Масові репресії. «Розстріляне відродження».

Західноукраїнські землі у міжвоєнний період: особливості соціально-економічного, суспільно-політичного та етнокультурного розвитку.

ТЕМА 3. Друга світова війна й Україна

Українське суспільство у 1939–1941 рр. Радянсько-німецький альянс і возз'єднання західноукраїнських земель у складі УРСР. Напад Німеччини й оборонні бої 1941–1942 рр. Причини тимчасових поразок Червоної Армії. Нацистський окупаційний режим. Рух Опору та його особливості в Україні. Радянські партизани й підпільники. Формування ОУН – УПА. Визволення України від німецько-фашистських загарбників (1942–1944 рр.). Повернення радянської влади й українське суспільство в 1943–1945 рр. Внесок українського народу в розгром німецько-фашистських агресорів.

ТЕМА 4. Наростання системної кризи тоталітарного ладу в УРСР (сер. 1940-х – 1980-ті рр.)

Повоєнні адміністративно-територіальні зміни. Відбудова народного господарства. Голод 1946–1947 рр. Політико-ідеологічна ситуація в республіці. «Радянізація» західних областей України та реакція населення. Зовнішньополітична діяльність УРСР.

Хрущовська «відлига» та її парадокси. Соціально-економічний та суспільно-політичний розвиток. Духовне життя. Шістдесятники.

Поворот до неосталінізму. Дисиденти. П. Шелест. В. Щербицький. Політична реакція на тлі «розрядки». Стан економіки, освіти, науки та культури. Наростання кризових явищ.

ТЕМА 5. Україна на шляху до незалежності. Становлення незалежної України.

Початок «перебудови». Загострення соціально-економічної кризи. Рівень життя населення. Чорнобильська катастрофа. Зростання соціальної та національної активності українського суспільства наприкінці 1980-х рр. Загальноукраїнський страйк шахтарів. Політичні реформи. Формування багатопартійності, створення Народного руху України за перебудову, перші альтернативні вибори до Верховної Ради УРСР. Створення Автономної Республіки Крим (12 лютого 1991 р.). Декларація про державний суверенітет України. Акт проголошення незалежності України. Проведення Всеукраїнського референдуму та виборів Президента України.

Основні тенденції розвитку української культури. Духовність суспільства на сучасному етапі. Україна на міжнародній арені. Європейський вибір України.

Анексія Російською Федерацією Автономної республіки Крим. АТО на сході України.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ

Оцінювання знань фахового вступного випробування здійснюється на основі відповідей на тестові завдання. Тести сумарно оцінюються у 100 балів.

Перший тип – завдання з вибором однієї правильної відповіді оцінюється в 2 бали; 0 балів, якщо вказано неправильну відповідь, або вказано більше однієї відповіді, або відповіді не надано.

Зміст	Максимальна кількість балів
Тестова частина	100
розділ 1 – «Давня та нова історія України» - 25 тестових питань першого типу по 2 бала за правильну відповідь	50
розділ 2 – «Новітня історія України» – 25 тестових питань першого типу по 2 бала за правильну відповідь	50

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

I. ДАВНЯ ТА НОВА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

- Багалій Д. Історія Слобідської України / Д. Багалій. – Х., 1993. – 268 с.
 Борисенко В. Курс української історії / В. Борисенко. – К., 1996. – 465 с.
 Брайчевський М. Ю. Походження Русі / М. Ю. Брайчевський. – К., 1968. – 365 с.
 Грушевський, М. С. Історія України-Руси: у 10 т. / М. С. Грушевський – К., 1995. – 1998.
 Історія української культури: у 5 т. – К., 2002-2012.
 Толочко, П. Древня Русь / П. Толочко. – К., 1987. – 203 с.
 Шандра В. С. Генерал-губернаторства в Україні: ХІХ – початок ХХ ст. / В. С. Шандра. – К., 2005. – 426 с.
 Яворницький, Д. Історія запорозького козацтва: в 2 т. / Д. Яворницький. – К., 1990.
 Яковенко, Н. Нариси з історії України: Від найдавніших часів до кінця ХVІІІ століття / Н. Яковенко. – К., 1996. – 398 с.

II. НОВІТНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

- Баран, В. Україна: новітня історія (1945–1991) / В. Баран. – Л., 2003.
 Бойко, О. Д. Нариси з новітньої історії України (1985–1991 рр.): навч. посіб. / О. Д. Бойко. – К., 2004. – 357 с.
 Грицак, Я. Нарис історії України: формування модерної української нації ХІХ–ХХ ст.: навч. посіб. / Я. Грицак. – К., 2000. – 360 с.
 Коваль, М. Україна у Другій Світовій та Великій Вітчизняній війні / М. Коваль. – К., 1999. – 468 с.
 Кормич, Л. Історія України від найдавніших часів і до ХХІ ст.: навч. посібник / Л. Кормич, В. Багацький. – Х., 2004. – 480 с.
 Литвин, В.М. Історія України : підручник / В. М. Литвин. – К., 2010. – 831с.
 Новітня історія України (1900–2000 рр.) : підручник / А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусев, В. П. Дрожжин та ін. – К., 2000. – 663 с.
 Патриляк, І. К. Україна в роки Другої світової війни. Спроба нового концептуального погляду / І. К. Патриляк, М. А. Боровик. – К., 2000. – 590 с.

Завідувач кафедри всесвітньої історії, проф.

Н. В. Венгер

Завідувач кафедри історії України, проф.

Ю. А. Святець

Завідувач кафедри історіографії,
джерелознавства та архівознавства, проф.

О. І. Журба

Завідувач кафедри
східноєвропейської історії, доц.

В. П. Бурмага